

TOVĂRĂȘIA

Foaie economică, care cuprinde tot felul de povețe despre formarea și conducerea tovărășiilor economice.

Foaia oficioasă a „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie”, care face asigurarea vitelor.

— Sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și îndrumări pentru valorizarea produselor economice —

Adaus economic la „LIBERTATEA”.

Apare tot a doua săptămână, Joia.

Intocmită de VAS. C. OSVADĂ

Pace și Războiu.

Așa, cum urmăresc cu ochii minții mele cetele de săteni și orășeni români, care urcă dealul ori străbat lunca să ajungă să se închine în fața sfântului altar în ziua Nașterii Mîntuitorului, — o adîncă înduioșare îmi stăpînește sufletul.

Căci știu și simt, că hainele de sărbătoare, vestitoare de pace, ascund numai trupuri ostenite în războiul cel cumplit pentru pâne.

Și par-că văd stegulețul alb al credinții, cu cîtă greutate a putut răzbate prin vîlmășagul alergării după pâne, prin cruzimile luptei pentru traiu, — pînă să oprească pentru o zi lărmăria acestei hîrtueli, ca să ne spună, că grija trupului să-i îngăduie locul altei griji mai înălțate, mai senine, mai făgăduitoare: grija de viața sufletului...

Să duc creștinii rupți de oboseală, dar cu nădejdea în inimi, — să înalțe rugăciuni de mulțumită că s'a născut Mîntuitorul sufletelor noastre.

.. A sufletelor noastre!

Dar, Doamne! Cu orînduirea Ta nepătrunsă, făcut-ai ca aceste suflete să fie purtate în drumul lor scurt pe acest pămînt, de trupuri, care cer hrană și îmbrăcăminte, de trupuri care sălășluiesc patimi, și rîvnesc la mai bine și pe acest pămînt.

În goana după acest «mai bine» trupurile aleargă, să împing să strivesc cu patimi carbe și scîrboase. Și fie-care își apucă ori își sparge o cale, să aruncă singur în vîlmășagul luptei și nu ține seamă, că la cei întii

atac ajunge sub copitele cailor cu frîne de aur.

În războiul după «mai bine» răzleții, cei porniți unul cîte unul, simțindu-și neputința, nu îndrăznesc să iasă pe cîmpul deschis al luptei drepte. Dosesc prin șanțuri, să tîrască pe sub rozoare ori cel mult încurcă munca celor rînduiți, celor organizați.

Și mulți sunt, Doamne!, cei răzleți, cei puțin înțelegători de adevărul curat ca soarele, că: numai în unire e putere!

Și ni-e greu și inima ne doare, Doamne!, cînd vedem că tocmai fiii ce alcătuiesc neamul nostru, ce premăresc sfînt numele Tău în dulcea limbă românească, — tocmai acești fii ai Tăi sunt cei mai răzleți, sunt cei mai mulți care pornesc unul cîte unul în lupta grea și omorîtoare pentru codrul de pâne amară!..

Azi, în ziua păcii și a mulțumirii, Nașterii Mîntuitorului sufletelor noastre,

azi cînd larma și cruzimile războiului pentru traiu au încetat pentru o zi;

azi înălțăm cătră Tine Doamne rugăciuni ferbinți, să cobori mila Ta peste credincios poporul Tău și călăuzi buni să i dai pe cărările vieții lui pămîntene!

Fă Doamne să ne pătrundem cu toții, că, în urma strămoșescului păcat, în sudoarea feții noastre avem să ne cîștigăm pînea de toate zilele și prin urmare să iubim și să cinștim munca, noi și copiii nostri.

Dă-ne Doamne putere a înțelege, că unul cîte unul nu ne putem ținea în focul luptei și drept aceea fă, că toți fiii

neamului românesc, să se pătrundă de puterea lucrării frățești, de puterea întovărășirii în toate lucrările lor, căci atunci din războiu pace va fi și — laudat și preamărit va fi sfînt numele Tău în vecii vecilor.

Vasile C. Osvadă.

O sărbătoare.

Întiiul nostru institut de bani „Albina” din Sibiu s'a alcătuit înainte cu 38 ani, la anul 1872, prin vrednicul Visarion Romanul, ajutat mai cu samă de familia Mocsonyi și de alți fruntași de pe acele timpuri.

Banca „Albina” după ce a trecut norocoasă peste greutățile începutului, în preajma vremii sale de înflorire a fost încredințată la anul 1886 conducerii dlui Partenie Cosma, directorul executiv de azi al acestui întii institut românesc de bani și ca alcătuire și ca mărime și ca muncă rodnică.

Puterea de muncă și personalitatea distinsă a dlui Partenie Cosma, a ridicat „Albina” la treapta de azi.

Îndrumător vrednic, dl Partenie Cosma în tot timpul de cînd conduce „Albina”, a hotărît calea dezvoltării financiare și economice a neamului nostru, muncind cu tot caldul inimii sale sale nobile, pentru întărirea noastră economică.

Deși treburile financiare ale neamului rînduite mai mult prin banca „Albina” i-a preocupat întregă activitatea economică bogată în roade, — timpul din urmă a dat dovezi că și acum la bătrînețe să știe pătrunde de adevăruri acum dovedite și la noi, și azi, spre marea noastră mulțămire, îl vedem în fruntea însoțirii „Solidaritatea”, care anul acesta și-a luat în program îmbrățișarea și sprijinirea tovărășiilor sătești.

Acum în luna Decembrie s'au implinit 25 de ani de cînd dl Partenie Cosma a luat conducerea „Albinei” ca director executiv.

Această rodnică plinire de vreme a fost sărbată cu multă dragoste atît la Sibiu cît și în țara întregă.

La doririle de bine ne-am ală-

turat și noi, trimițînd iubilantului respectat o telegramă de felicitare.

Rugăm Cerul să-i lungească firul vieții, să-i păstreze dragostea de muncă și să ne fie dat să-l vedem și pe terenul tovărășiilor înainte mergător!

Glusul unui păstor.

„Telegraful Român”, foaia mitropoliei române gr. orientale din Sibiu, publică în numărul său dela 29 Decembrie următoarele rînduri, prin care un vrednic păstor sufletește îndeamnă la muncă pe ceilalți frați ai săi, care au în mână conducerea satelor noastre.

Iată ce zice:

Asigurarea vitelor.

»Una dintre cele mai folositoare însoțiri pentru poporul nostru este »Reuniunea proprietarilor de vite« dela Orăștie. În satul Mesentea (trac-tul A. Iulia) mi-a succes a asigura toate vitele proprietarilor.

S'au întimplat două pagube, a- nume: membrului Filimon Oțoiu i-a perit un bou de boala de splină; fiind însă asigurat pe 400 cor. la numita Reuniune, după detragerea celor 20%, la sute, păgubitul a primit 320 cor. bani numerați.

Mare a fost bucuria membrului Filimon Oțoiu, cînd l-am chemat la mine și i-am numărat la mână cele 320 cor. trimise de Reuniune.

Acum de vre-o cîteva zile membrului Ioan Șuteu, i-a perit un bou, iar de boală de splină, asigurat și acesta pe 400 cor. la reuniune. Își va primi și acesta cît de curînd despăgubirea.

Dacă nu erau asigurate vitele acestea, proprietarii lor nu primeau de nicăiri nici o despăgubire, și trebuiau să se împrumute la vre-o bancă, ori să-și facă rost de parale într'alt chip, pentru a-și cum-păra vite în locul celor perite.

Iată cît de folositoare este »Reuniunea pentru asigurarea vitelor« pentru poporul nostru.

Mie mi-a succes a asigura toate vitele proprietarilor din mica mea parohie, de ce nu ar succede aceasta și altor frați preoți cu sate mai mari ca al meu?

Numai voință să fie, și celelalte urmează dela sine. N'am cuvinte a îndemna în deajuns pe frații preoți, să stăruie pe lîngă popor, ca să-și asigure avutul în contra pagubelor,

— mai ales acum în sărbătorile ce urmează să o facă asta, căci pe lângă mulțumita ce o au dela popor, apoi mai mare este mulțămirea ce o simte omul în lăuntrul său, știind că și-a făcut datoria față de popor, pentru a cărui păstorire este pus!

Victor Ofoiu,
paroch ort. rom.

Tovărășii noi.

Mulțumită Dlui, că, puțin câte puțin, dar apucăm și noi pe calea ce duce la înaintarea și rînduirea vieții noastre economice, prin Tovărășii, Lîngă cele 120 tovarășii ce le avem și asupra cărora vom reveni în curînd — mai nou s'au alcătuit următoarele tovarășii românești:

Reuniunea română de agricultură dela Sibiu a alcătuit de curînd în comuna Rusciori o însoțire de credit sistem Raiffeisen, la stăruința învățătorului dl Alexandru Bârsan ajutat de secretarul Reuniunii dl Victor Tordășianu. Cu această însoțire, Reuniunea are înființate cu sprijinul său 20 tovarășii satești.

În pregătire să află următoarele tovarășii: În comuna Comloșul-mare să alcătuiască o tovarășie satească la stăruințele fruntașilor d'acolo cu inv. director Bunescu înainte.

În Făget e pe cale a să înființeze o tovarășie de mașini agricole.

În Mehadia să înființeze o tovarășie pentru o moară și fereastră, purtat cu motor.

Cele multe — înainte!

Pilda fraților.

Roadele tovarășiiilor în Bucovina.

Adesea, cînd îndemnăm poporul nostru să îndrăgească și să îmbrățișeze tovarășiiile pentru rînduirea și întărirea noastră economică, — ni-să răspunde de cătră cei comozi, de cătră ceice nu vreau ori înțeleg cum să pună umărul pentru ajutorarea aievea a satelor noastre, că neamul nostru nu e pentru tovarășii; că Românul nu pricepe și nu știe cum să-și rînduie viața economică prin lucrarea împreună.

Și de cîte-ori în scris și cu vorba aduceam pilde din viața și din lucrul altor neamuri, care au arme puternice în miile de tovarășii ce și-le-au alcătuit, — iar ni-să răspunde, că alte neamuri, sunt atlcum, mai cumînți decît neamul nostru.

Și dacă le pomeneam și

spuneam roadel minunate la care au ajuns frații nostri din România — răspunsul ne era: „Le este ușor fraților din România, că ei sunt în țara lor liberă, că ei au stăpînire românească, — dar noi?“

Că răspunsuri de felul ăsta nu sunt îndreptățite și că neamul nostru are toate cerințele pentru o rînduire economică cu ajutorul tovarășiiilor, — ne-o dovedesc încă odată roadel vrednice la care au ajuns frații nostri din Bucovina, chinuți și ei de luptele ce le impun neamurile streine cu care trăiesc și stpînirea streină sub care tîngesc.

Deși frații nostri din Bucovina sunt și ei la începutul mișcării cooperative (de tovarășii) și până azi au ajuns la roadel vrednice de laudă și mai ales vrednice de urmat.

Un distins fruntaș al mișcării cooperative din Bucovina, dl G. Tofan publică în »Curierul Băncilor populare« din București următoarea dare de seamă despre:

Tovărășiiile fraților Români din Bucovina.

Până acum vre-o 12 ani nu era în Bucovina nici măcar umbra unei mișcări de Tovărășii. Întreg negoțul, precum și mijlocirea creditului să aflau mai ales în mâinile ovreilor, cari socoteau toate afacerile ca niște drepturi osebite a lor,, cu ajutorul cărora s'au îmbogățit, ducînd pe săteni la ruină.

Ar fi prea de vreme a vorbi deja de acum despre o istorie a tovarășiiilor în Bucovina. Mișcarea cooperativă (pentru tovarășii) de este la sfîrșitul anului 1890. În cele următoare voim să schițăm numai pe scurt dezvoltarea treptată a mișcării de tovarășii din Bucovina și anume numai la Românii bucovineni.

Rînduirea muncii prin întovărășire, și-a luat începutul la românii bucovineni cu înființarea însoțirilor de credit sistem Raiffeisen, a căror scop a fost liberarea poporului țaran din mâinile camatarilor, în a cărora stăpînire a ajuns. Întîile bănci Raiffeisniene, șase la număr, se înființază la Românii bucovineni abia în aoul 1898, va să zică într'un timp, cînd în alte țări mișcarea luase deja mare avînt și avea deja o organizație puternică. Ele au avut a lupta îndată la început cu mari greutăți, avînd a învinge

nu numai neîncrederea sătenilor ci și a cercurilor conducătoare. Nu mai puțin a avut să lupte cu contra-lupta pornită de uzurari și băncile uzurare, amenințate în ființa lor. De-aceea mișcarea a cerut multe jertfe și a putut înainta numai încet. O pricină pentru care băncile Raiffeisniene n'au putut da roadel mai de seamă, a fost și lipsa capitalului de lucrare și a unei legături statornice cu un institut mai mare. O vreme nouă pentru mișcarea tovarășiiilor din Bucovina a început abia după ce a luat ființă ideea unui institut Central al cooperative-lor (al tovarășiiilor) române!

Acest institut numit »Centrala însoțirilor economice române din Bucovina« s'a înființat în Martie 1903 și și-a început lucrarea la 1 Iunie 1903. Scopul ei este, după trebuințele sociale și economice a țării, în prima linie a rîndui la fel tovarășiiile economice române dela sate și a le cîștiga credit ieftin. Intreaga povară a primei organizări a purtat-o un singur om, George Filimon, care s'a dat cu trup și suflet mișcării tovarășiiilor, și al lui este în prima linie vrednicia, că casele Raiffeisniene au putut peste tot trăi în acele vremuri. O nouă lume a început pentru mișcarea tovarășiiilor române din Bucovina cu ajungerea deputatului din parlamentul central Dr. Florea Lupu în scaunul prezidiului Centralei, în 1905. Sub conducerea acestui bărbat, institutul a început a înflori. A pornit legături cu institute mari de bani, procurînd caselor Raiffeisniene credite însemnate și deșteptînd prin măsura aceasta băncile populare române la o nouă viață. Deja în anul 1908 circulația totală a fost de 32 milioane 034 mii coroane care apoi în 1909 s'a urcat la 93 milioane 709 mii cor. Centrala însoțirilor după regularea creditului tovarășiiilor, s'a năzuit a îmbunătăți starea economică a poporului țaran. Spre scopul acesta s'a înființat în sinul centralei o secție agricolă proprie, a căreia menire a fost de a scoate negoțul mijlocitor și a aduce pe producători în legătură directă cu consumătorii.

1. Până acum cîțiva ani era datina ca comercianții să cumpere dela țărani cu prețuri de batjocură rodurile, pentru a le vinde apoi cu preț bun la magazinele militare. Prin aceasta economii erau simțitor păgubiți. Cu ajutorul Centralei s'a organizat vînzarea la magazinele militare. Incercările dela început au dat rezultate stălucite, încît furnizările pentru armată se fac acum aproape numai din partea economilor înșiși.

2. Pentru a combate ca-

mătării cu bucate, Centrala a cumpărat o moară cu vapor, cu prețul de 134.000 cor. pentru ca aceasta să cumpere rodul dela producători, să le macine în cheltuiala sa și apoi să vînză făina cu preț ușor la țărani.

3. Pentru a combate camătăria cu vitele, și în parte a micșora scumpetea articlilor de mîncare, Centrala a ajutat fondarea unei centrale pentru vite în Viena, și a înființat filii osebite, cari se ocupă numai cu dusul vitelor, în piața de vite. Roadel de până acum sunt foarte mulțumitoare deși între lucrul se află încă la început.

4. Este cunoscută lipsa de pămînt în Bucovina. Pentru a micșora, macar în parte, acest rău, s'au înființat tovarășii de arîndare, cari iau în arîndă moșii de ale fondului religios gr-or. din Bucovina, dînd astfel țătanilor puțința de a cultiva, fie și parcele mai mici de pămînt. Până acum să află în Bucovina 5 asemenea tovarășii de arîndare românești, cari s'au ținut foarte bine și și-au ajuns de deplin scopul.

5. Dar pentru a înlătura în mod durabil lipsa de pămînt, au trebuit parcelate table mai mari de pămînt la țărani. Spre scopul acesta Centrala a dat țăranilor întreg sprijinul său prin aceea, că la parcelarea unor moșii a țăranilor dat împrumuturi însemnate, apoi prin cumpărarea a două moșii, și anume Petrăuți cu 3400 jug. cu prețul de 1 milion 560 mii coroane și Milișăuți cu 315 jug. cu prețul de 214 mii coroane. Moșiiile acestea să vînd acum parcelate și cu prețuri moderate la țărani și anume plătește cumpărătorul 1/3 parte a prețului de cumpărare, iar restul în 10 rate cu 6% interese, parte la banca lor raiffeiseniană din loc, parte la Centrală.

6. Bucovina are păduri foarte întinse, pe vre-o 450 mii hectare, cari partea cea mai mare sunt proprietatea fondului religios gr-or. din Bucovina. Exploatarea (lucrarea) acestor păduri, s'a aflat până acum aproape numai în mâni de evrei, — cari s'au îmbogățit pe socoteala fondului religios și al lucrătorilor. La aceste lucrări de lemne sunt ocupați multe mii de lucrători, cari au fost jăfuiți prea adeseori fără frică de Dumnezeu, plătindu-li-să simbria în loc de bani, de regulă în mijloace de hrană și alte mărfuri, — de cele mai multe ori în băuturi și alte asemenea. Pentru înlăturarea acestor rele, s'au înființat tovarășii speciale pentru

exploatări de păduri, cari au luat în arendă cele mai multe păduri ale fondului religiosar. Tovărășiile acestea s'au bucurat de întreg sprijinul Centralei. Înființarea lor a dat însemnate izvoare de câștig la muncitori. Anume aceștia primesc acum o simbră omenească, care li-să plătește în bani gata și așa an de an mulțumirea crește și pîrile de până acum scad simțitor.

7. Pentru a veni în ajutorul singuraticelor tovarășii la oferte etc. s'a înființat o secție specială.

8. Afară de tovarășii amintite, Centrala a mai înființat singuratică tovarășii osebite, ca: o tovarășie a cojocarilor, una pentru industria lemnului, etc.

Cu finele anului 1909 s'au ținut de Centrala însoțirilor economice române din Bucovina 158 bănci reiffeiseniene (bănci sătești) și 4 bănci sistem Schulze-Delitzsch, cu 26.095 membri și un magazin central de mărfuri cu 1447 membri. La conducerea tovarășii iau parte preoții învățători și țărani. Pentru propoveduirea întovărășirii în cercuri cât mai largi, Centrala arangează în fiecare an cursuri (școale) speciale asupra tovarășii și foloaselor lor. Starea materială a Centralei o reoglindează următoarele date: are părți fundamentale (acții) 92.897 corone. Fonduri de rezervă 17.002 corone, depozite spre fructificare 416.813 cor., câștig curat pe 1909 14.815 corone.

Roata vremii.

— Spicuri și ocoșeli. —

De două zile mă frământă gîndul să aflu ce va. Răsfoit-am gazete, întrebam prietini, sfătuit-am cu nevasta, — dar toate în zadar. N'am găsit.

Și-mi dau seamă, că tiparul acestor șire ajunge sub ochii cetitorilor, tocmai în sărbătorile bunătații, cînd păstori și crai dela răsărit ne vestesc nașterea Mîntuitorului.

Vreau să las dar și eu ca »Roata« învîrtindu-să să se oprească la preamărirea unui lucru bun. Am tot căutat vre-un lucru bun, vre-o faptă vrednică de scris, — dar n'am găsit — în cele mai proaspete învîrtiri a roții, care duce în vremuri scurtea neamului nostru.

Certe, huliri, invidii, cerșitorii — la tot pasul. Ori pentru noi nu s'a născut Mîntuitorul? Doamne, — nu ne părăsi!

*
Am cetit Apelul făcut de dl advocat Rubin Patîța pentru dăni, din care să se deschidă — să înțelege cu vremea, — o școală de meserii (poare industrie de casă? ori nu?), în orașelul Cămpeni din Creerii Munților Apusenii.

Să înțelege că noi spriginim cu tot cald al inimii noastre năzuințele pentru așezarea, întărirea și dezvoltarea, meseriilor la poporul nostru.

Asta însă nu înseamnă că ne putem împăca și cu felul cum să cerșește pe sentimentalism politic și național, unui așezămînt întru toate economic. Căci credința noastră este, că la rînduirea muncii noastre economice, să nu să cerșască, ci să se muncească!

Nu știu ocupația »apelantului« ori obiectul apelului, dar' mă chinuie ceva să întreb cu umilință: Zicem că școala de meserii din Cămpeni ar fi deschisă, — să înțelege cu limbă de propunere românească. Ce pămîntul lor s'or ști face absolvenții acestei școale, ajunși în practica vieții, neștiind ungurește?, cum or putea sfătui din legea de meserii ungară, — căci nici până azi n'avem nici măcar legea de meserii tradusă și explicată în românește? Și avem atîta puzderie de advocați români! De ce nu-'și iau oboseală să lucre în branșa lor — și pentru înștruirea poporului?

*
»Drapelul« — steag albastru.

— Albastruuuu!

Și cum n'ar fi albastru, cînd pîstrează cu îndărătnicie chiar, credința — pentru contra! O știam asta de mult, dar' totuși nu puteam crede să fie contra și chiar a președintelui Asociațiunii — dl Iosif Șterca Șuluțiu.

Că a fost pentru contra în fața asigurării vitelor, — o înțelegem. Că a fost pentru contra în fața tinerilor oțeliți, — asemenea înțelegem.

Dar' să fie contra și cînd e vorba de buna reputație a dlui Șuluțiu, — asta n'o credeam odată cu capul. Și cu toate astea:

În 6 numeri de-arîndul a publicat șase adaosuri și răsunete de-a dlui Șuluțiu, prin care și-a bătut joc de — prezidentul Asociațiunii.

De ce nu știm noi să cinstim bătrînețele, doar' în viața noastră publică are un rol atît de mare dreptul ancienității?!

Cărți economice.

În nizuința noastră spre o rînduire a muncii economice și pentru statornicirea înaintării noastre, — o mare greutate ne pricinuieste lipsa cărților economice.

Cum suntem încă abia numai în copilăria vieții noastre economice, ne lipsesc cunoștințele trebuincioase, nu știm căile ce trebuie să apucăm și nu cunoaștem mijloacele cu care să lucrăm pe drumurile noi, ce trebuie să mergem.

Multe porniri și însuflețiri s'au oprit locul din lipsa de cărți îndrumătoare.

În vremea din urmă recunoscută această lipsă, să în-

cearcă pentru delăturarea acestui neajuns și din mai multe părți să pregătesc scoaterea în tipar a cărților cu îndrumări în ale economiei, mai ales în ale tovarășiiilor.

Și până să avem aceste cărți în forma și în numărul cerut de realele noastre trebuințe — atragem luarea aminte asupra următoarelor cărți economice, ce le găsim la librăriile noastre, mai ușor pentru cetitorii noștri la Librăria Națională S. Bornemisa din Orăștie:

Anuarul băncilor române pe 1911, redactat de dl Constantin Popp, funcționar superior la »Albina«, redactorul »Revistei Economice«. Acest anuar, apărut acum în al 12-lea an, cuprinde cea mai întregă dare de samă, cu datele cele mai amănunțite despre băncile și despre tovarășiiile românești din țara noastră.

În acest Anuar putea afla: unde sunt bănci și tovarășii românești; cînd s'au înființat, cu ce capitale lucrează și ce câștiguri au ajuns? Putem afla cine le conduc și cine muncesc ca funcționari la aceste așezăminte economice. Scurt, din Anuar ne putem câștiga icoană limpede despre ce avem noi Români ca societăți și tovarășii economice. Anuarul costă cu porto cu tot 4 corone 20 fileri.

Banca Austro-Ungară informație amănunțită, dată cu multă cunoștință de dl Ioan I. Lăpedatu, directorul băncii »Ardeleana« din Orăștie. Broșura aceasta în care să tîlmăcește rostul, alcătuirea și felul de lucrare al băncii austro-ungare, costă 1 cor. 50 fil.

Părți alese din Economia Națională, carte scrisă de dl Ioan Socaciu, profesor la singura școală comercială românească ce o avem, la Brașov. În această carte dl Socaciu a tipărit părți alese din studiul ce-l propune de un lung șir de ani tinerilor noștri din școala comercială, împărțind și marelui public informații prețioase despre înșămîntatea și rostul economiei, despre muncă, capital, sisteme de politică economică și alte lucruri prea folositoare.

O recomandăm mai ales fruntașilor noștri, cari au datorința să învețe pe alții.

Tot dl profesor I. Socaciu a scos de sub tipar cea mai bună carte românească despre *Dreptul cambial și legea cambială ungară*, prin care lămurește rostul cambiilor și ne tîlmăcește întregă legea despre cambii (vecsăle) îndrumîndu-ne în treburile cu cambii.

Contabilitatea simplă, Corespondența comercială, Despre procent, promil și teoria centurilor corente — toate aceste cărți scrise cu multă dibăcie și la înțeles de dl Ioan C. Panțu, profesor tot la școala românească de comerț din Brașov, sunt tot atîtea călăuze neapărat de lipsă pentru unul fiecare,

ce vrea să intrupeze muncă pe teren comercial și industrial și peste tot pentru toți înaintemergătorii pe cărările economiei noastre naționale

Legea comercială întregă și *Legea industrială* — durere, pe lîngă toate că avem sute de advocați români, — nu le avem traduse și tîlmăcite în limba românească.

Despre tovarășii avem până acum scoase de sub tipar, următoarele cărți românești, mai potrivite:

Însoțirile sistem Reiffeisen, traducere cu explicații și formulare de contabilitate, de dl Dr. A. Brote, fost director la banca de asigurare »Transsylvania« din Sibiu.

Însoțirile Reiffeisen, tîlmăcite mai pe scurt de preotul I. Costin.

Legea tovarășiiilor și îndrumări pentru alcătuirea tovarășiiilor, scrisă de dl Vasile C. Osvadă.

Băncile populare din România, informație despre felul cu s'au făcut și cum se conduc, scrisă tot de Vasile C. Osvadă.

Cooperafia și sistemele ei, o broșură apărută în România și scrisă cu multă cunoaștere de lucru, de dl Ion Răducanu, unul dintre cei mai destoinici muncitori pentru frații noștri din România.

În afară de aceste cărți, înșirate pe apucate, recomandăm fruntașii noștri să-'și cumpere:

Scrierile economice (Convorbiri economice) de I. Ghica, apoi scrierile dlui A. C. Cuza, Economia politică pe profesorul N. Idieru, Scrierile economice de P. S. Aurelianus — toate apărute în România.

Aici la noi mai avem:
Despre Asigurări, scrisă de dl Emil Borcea,
Din trecutul Săceleților scrisă de dl I. I. Lăpedatu.

Despre cec și clearing scrisă de dl C. Popp.

An de an apoi apare »*Călimindarul Tovarășiiilor*«, scos de dl I. Răducanu din București, care să poate comanda tot prin »*Librăria Națională*« dela Orăștie.

*
Cărțile înșirate aici cu bună-seamă nu sunt toate cărțile economice, ce le avem în românește. Căci între altele avem o mulțime de cărți cu informații din agricultură cum sunt de pildă:

Creșterea animalelor de I. Cosciuc.
Vieritul de N. Pop.

Stupăritul de Romul Simu și alte multe cărți și broșuri despre: Legumărit, Lucrarea pămîntului, Despre stîrpirea insectelor, Legea veterinară și altele.

Cu înșirarea cărților pomenite aici, am dorit să atragem numai luarea aminte, că cu toată lipsa de cărți economice în românește — totuși avem și noi cîteva.

Barem pe aceste să ni-le cumpărăm și apoi să le cetim cu pătrundere, căci altcum îndrumarea noastră în ale economiei va merge foarte anevoios.

La trei milioane.

Trei grupe la Reuniunea proprietarilor de vite din Orăștie — pentru asigurarea vitelor.

Iubiți frați și dragi plugari!

Intorși acasă dela slujba ce-ați ascultat la sfânta maică biserică în ziua Nașterii, după-ce v'ați așezat la sfat și la poavești, cum cu dreptul cuvine-să în sărbători, — treceți cu ochii și peste scrisul acesta și înșiruiți-vă cu toții alături cu noi la hora mîndră a bucuriei, ce ne stăpînește inimile.

Caci noi ne bucurăm în fața binelui vostru, și voi vă mîngăiați, că bunul Dzeu v'a dat cumînțenia să vă dați mîna frățește într-o a vă apăra împreună avutul vostru.

În ziua mare a sfintelor sărbători ale Crăciunului, dat ne-a fost să vă putem mări și noi bucuria, căci veste bună vă aducem azi:

În urma dragostii cu care ați grăbit să vă înșiruiți sub steagul Reuniunii noastre pentru asigurarea vitelor, — în scurtul timp de 8 luni de zile am ajuns să avem peste 4 mii de membri, cu vite asigurate de aproape trei milioane coroane!

Un sfîrșit acesta, la care, spunem drept, nici noi nu ne-am așteptat în o vreme atît de scurtă! Dar ce nu poate întovărășirea, ce nu poate dorul și dragostea de a ne ajuta unul pe altul!

Face minuni!

Neamul nostru, sărac și trudit și chinat cum este, abia își poate da seama de puterea și bogăția peste care e stăpîn. Filerii săracului, miile de averi împărțite la sute și sute de mii, nu să iau în socotînță. Îndată ce însă acești fileri să adună, îndată ce stăpînii micilor averi de capital și de muncă, să întovărășesc — puterea lor crește ca în poavești și pot produce, pot păstra avutul lor mai cu folos!

Că asta așa este, pildă strălucită ne dă și numai roadele ajunse prin Reuniunea noastră pentru asigurarea vitelor.

Începutul a fost greu, ca toate începuturile. Și neîncrederea și sărăcia și oameni răi și greul înțelegerii, — toate ni s'au pus de-a curmezișul în cale!

Ne-au trebuit patru ani muncă până să putem spune că — am început!

Dar trecuți peste acest început, — ori-care ar fi greutățile ce le mai avem, și care ni-s'ar mai pune în cale, pe toate le vom răzbi, căci nu este putere să ne oprească a-

cum, cînd vedem și știm noi și cu noi toți cîți s'au înșiruit sub steagul mîndru al Reuniunii noastre, că prin întovărășire noi ne putem asigura avutul, ni-l putem ai dăposti contra perderineasteptate, și ni-l putem înmulți!

Din cei cîte 4 fileri adunați după suta de coroane dela membrii Reuniunii noastre, am putut ajuta în aceste 8 luni și am șters lacrima de pe fețele alor 70 membri, cari au suferit pagube în vitele lor și cărora le-am plătit suma de 8584 cor. ca despăgubire!

Și aceste mi le-am mîntuit de perire din avutul neamului nostru, în scurta asta vreme de 8 luni, cînd prea puțini erau încă înșiruiți sub scutul acestei Reuniunii.

Ce sume mari să vor putea mîntui atunci, cînd Reuniunea noastră va avea asigurat avutul în vite a aproape întreg neamului nostru! Milioane să vor mîntui pentru economia și urmașii nostri — an de an!

Am fi nedrepti să spunem că poporul nostru nu vrea să înțeleagă acest lucru.

Că-l înțelege, dovadă avem înmulțirea zilnică a membrilor Reuniunii.

Această înmulțire ne dă bucuria ca să vestim că:

Dela 1 Ianuarie st. n. (calendar apusean) Reuniunea noastră s'a împărțit în **trei grupe** (despărțăminte), avînd sume asigurate de aproape trei milioane coroane.

Izbînda aceasta credem că va umplea de bucurie pe toți cîți înțeleg rostul bunăstării popoului nostru, și de aceea credem că vestirea asta o primim cu toții ca cel mai potrivit dar de Crăciun, făcut nou — prin noi înșine!

*

Știri oficiale.

Cele ce urmează aici rugăm să fie socotite de membrii Reuniunii proprietarilor de vite, ca știri și împărțiri oficiale, date de Direcțiunea Centrală a Reuniunii, prin urmare obligatoare pentru toți membrii.

Cu 1 Ianuarie st. n. Reuniunea am împărțit-o în **trei grupe** (despărțăminte) și anume:

Grupa **I** — Centrală.

Grupa **II** — A.

Grupa **III** — B.

Pe scurt, aceste Grupe să vor numi: Grupa Centrală, Grupa II și Grupa III.

De Grupa Centrală (I), dela 1 Ianuarie să țin toți membrii din comunele și orașele:

din comitatul Hunedoarei,

din comitatul Caraș-Severin,

din comitatul Timiș,

din comitatul Aradului,

și membrii care n'au încă comitet constituit în comunele lor, — ori unde s'ar afla acestea.

De Grupa II, dela 1 Ianuarie să țin toți membrii din comunele și orașele:

din comitatul Albei-Inferioare,

din comitatul Sibiu,

din comitatul Brașov,

din comitatul Făgăraș,

din comitatul Turda-Arieș

din comitatul Murăș-Turda.

din comitatul Tirnava mare

din comitatul Tirnava mică

din comitatul Clujului (Cojocna).

De Grupa III, dela Ianuarie să țin toți membrii din comunele și orașele:

din comitatul Bistrița-Năsăud,

din comitatul Solnoc-Dobâca.

*

Toate comunicările, toate plățile ce să adună și să fac prin membrii din Grupa I — Centrală, și din Grupa II (A), — să adresează și să trimit prin comitete la Direcțiunea centrală în Orăștie!

Toate comunicările și toate plățile ce se fac prin membrii din Grupa III (B) să trimit de comitetele centrale locale la adresa Despărțămîntului Bistrița, cu sediul în Bistrița, pus sub conducerea dlui Dr. Gavril Tripon, ajutat de notarul Pavel Tofan, veterinar, și Ioan I. Constantin, cassar.

Pentru mai buna orientare în cursul lunii Ianuarie vom publica în »Tovărășia« numele tuturor comunelor unde avem membri, împărțite după Grupe.

*

Membrii ce intră după înfiia Ianuarie să împart la grupa de care să țin comitatul, în care este comuna cu membrii nou intrați.

Îndată-ce numărul membrilor din un comitat ori din un ținut, să înmulțesc într-o atît ca

să fie îndestulitori, — le formăm grupă oșebită.

*

Deși avem înștiințate cîteva cazuri de pagubă, în vederea sărbătorilor de Crăciun, de data asta nu rînduim nici o încassare. **In schimb însă rugăm pe toți care au rămas în reștanță cu plata cazurilor de până aci, să trimită banii numai decît, căci altcum îi silim la plată.**

Cerem raport.

Schimbările în prețul vitelor și controlarea registrelor de pe la comitete, o facem după Anul-nou al nostru.

Până atunci și pe această cale rugăm toate comitetele noastre, să ne facă raport despre starea dela 31 Decembrie st. n. și anume:

Ciți membrii au sub comitetul lor; cîte vite înscrise și în ce preț asigurate, au în registrele lor? Ce sume au încassat din quote, ce din taxe, ce de înscriere și din taxe de asigurări și ce restanțe au?, și, în fine, ce despăgubiri au primit membrii îngrijiți de fie-care comitet?

Toate acestea le cerem ca să avem mai cu grabă un control barem sumar.

*

Lămuriri.

Pentru cei-ce nu sunt încă membri, și până ce vor primi tipăriturile trebuincioase (statute, condiții de asigurare, declarații de membri, foite pentru vite, etc.) dăm următoarele informații:

Cine vrea să-și asigure vitele, trebuie să se înscrie ca membru al Reuniunii, iscălinind cel puțin o cotă (o acție) așa însă, ca pentru fiecare una mie coroane asigurate, să aibă cîte o cotă.

Prețul unei quote (acții) este 4 Coroane (de plată în 2 ani). Cînd cineva iese din Reuniune, își primește îndărăpt suma ce a plătit-o pentru cotă.

În afară de asta, la intrarea de membru, fiecare are să plătească:

1 Coroană taxă de înscriere, — după fiecare una mie Coroane asigurate, și un caz de pagubă cîte 4 fileri pentru fiecare 100 Coroane asigurată ca valoare de vite).

— După intrare fiecare membru are să plătească numai atunci, cînd să întimplă o pagubă la un soț din grupa de care să țin el. Cu pagubele din alte grupe n'are de lucru nici de plată.

Cînd nu sunt pagube, — nime nu plătește nimic!

Cînd s'a întîmplat o pagubă în grupa de care să ține membrul, să rînduie prin Direcțiunea centrală, direct ori prin dirigența (conducerea) grupului, cîte o încassare. La o încassare fiecare membru are să plătească de atîtea ori cîte 4 fileri (2 cruceri) de cîte sute de Coroane are vite asigurate. De pildă: Nicolae are vite asigurate în preț de 600 Coroane. Pentru un caz de pagubă are de plată 24 fileri (de 6 ori cîte 4 fileri).

Fiecare membru e dator să-și asigure toate vitele cornute trecute peste 6 luni.

Cai, porci și oi — nu să asigure.

Reuniunea plătește toate pagubele pricinuite în afară de vina proprietarului ori și ai săi, — prin moarte, schilăvire, umflare, ardere și altele.

Reuniunea plătește ca despăgubire din suma în cît a fost prețuită vita nenorocită, 80%, adică 80 Coroane din 100 cor. a prețului.

Toate schimbările în statul vitelor și orice lucru cu Reuniunea, să fac prin comitetele din sat, care se formează dela început, dacă în sat sunt cel puțin 10 membri asigurați. Mai puțin ca 10 membri din o comună, — nu primim.

Prin urmare nimenea n'are nici o pierdere de vreme, nici cheltuieli și dacă locuiește ori cît de departe de Orăștie, unde e direcțiunea Centrală și Reuniunea, căci toate lucrurile cu Reuniunea le împărtășește cu comitetul, ce-l are în sat, care apoi la rîndul său ține legătura cu Direcțiunea Centrală.

Cancelaria Centrală, conducătoare a intru gei Reuniuni, este în Orăștie, drumul țeri 22 (unde e „Tipografia Nouă“, care tipărește și foile noastre).

*

Iubiți frați și dragi economi! Ținta noastră este, ca prin această Reuniune să Vă păstrăm și să vă înmulțim avutul cîștigat cu multă trudă și băgat în vitele vostre.

Vreți-Vă înșivă binele, că și Dzeu Vă ajută. Înțelegeți-Vă binele, căci prin asta vă întăriți, și măriți și neamul în-suși.

Intrați între membrii Reuniunii, și dacă n'ați înțeles ceva, — întrebți-ne prin scrisori. Cereți-ne tipărituri cu explicații (lămuriri). noi la toți trimitem de cînte și cu dragă inimă!

Căci nu suntem incredințați despre binele ce ni-l putem face noi prin noi înșine, întovărășindu-ne așa mulți la olaltă!

Dela Bistrița.

(Continuarea raportului din nr. 17.)

Cu toată liniștea putem spune, că pe zi ce merge, plugăria noastră înțelege tot mai bine glasul nostru. Iar faima despre „Reuniunea proprietarilor de vite“, despăr-

țămîntul Bistrița, a străbătut toate satele dimprejur și multe din ele abia așteaptă ca să mergem și să-i constituim în filiale.

Până acum am fost totdeauna numai în Dumineci, cînd cea mai mare parte a oamenilor e pe acasă. Adese-ori în una și aceeași Duminică am înființat filiale și în cîte 2 comune deosebite.

Toate constituiriile au fost conduse de dl Pavel Tofan, medic veterinar, însoțit cînd de dnii Dr. Gavril Tripon, avocat și președintele despărțămîntului, și de Ioan I. Constantin, inv. pens. și cassarul acestui despărțămînt, cînd de ze-loșii domni Emil Chifa, prim contabil, Dr. Sabin Varna și Ioan Lazar, cand. de advocați, Dr. Anchi-drin Pop, cand. de adv., Dr. Victor Moldovan, cand. de advocat, Ioan Corbu, notar la sedria orfanală și Aron Năsăudean, toți din Bistrița; cînd de dnii Dr. Tudor Moisil, adv., Vasile Moisil, Iacob Majorean, cassar și Macedon Linul, inv., toți din Năsăud; apoi de dl Valer Vertic, preot în Macod, Petru Rognean, inv. în Neșos și Ioan Timis, inv. în Budacul-Român.

Afară de aceștia încă mulți sunt cari au lucrat și lucră cu dragă inimă la îndemnarea poporului nostru ca să intre în această Reuniune folositoare. Intre aceștia trebuie să amintesc pe dl Onisim Sas, inv. în Ilva-mare și Romul Densușian, inv. în Mocod. Acești doi din urmă cu încrederea noastră fac propagandă și în satele din jurul comunelor lor.

Pretutindenea oamenii sunt îndestulați cu această instituție. Dar mulțămirea cea mai mare o simțesc acei membri de ai noștri, în mijlocul cărora s'au întîmplat diferite pagube în vite, cînd ei înșiși s'au convins despre adevărată-tatea vorbelor noastre și au văzut cu ochii, ori au auzit dela cei-ce au căzut în primejdie, despre bună-tatea acestei reuniuni. În aceste locuri și plătirile (premiile) sunt încassate mai repede și fără nici o greutate. Și, după-cum ei singurizic, fiecare simțeste și trebuie să simțescă, că mai bine să plătească dela sine și de bună voe prețul unei pacle de tăbac pentru-ca să-și vadă sub scut sigur singura vacă ce o are, ori prețul unei litre de vinars pentru ca 4 boi, 2 vaci și 2 juninci să și-le știe de cu bună vreme asigurate împotriva ori-cărei primejdii. Și așa pretutindenea poporul începe a ne înțelege și ne va pricepe tot mai mult. Pentru-că, cum am mai spus, ei singuri mărturisesc, cînt de liniștiți și cînt de cu tichneală muncesc știind, că tot ceea-ce cîștigă și vor mai cîștiga în crunta sudoare a feții lor, ca avere în vite, nu le mai poate fi nimicit prin nici o întîmplată neprevăzută. Că toate în mîna lui Dzeu sunt. Și Dzeu ne-a dat minte și pricepere, ca în lunga cale a vieții să ne putem folosi de ele. Și ceea ce unul sigur nu poate

face, mai mulți la olaltă întovărășiți, de sigur că vor putea răsbî Pildă vie vom afla și la făpturile necuvîntătoare, la paserile cerului, ori la ligioanele pămîntului, ori se ascultăm murmurul dulce al apelor curgătoare, care toate, mereu ne vor povesti numai și numai de întovărășiri! Iar noi, cărora ne place să ne numim ființe mai alese și cuvîntătoare, să fim oare mai reci și mai puțin înțelegători decît toate creațiunile necuvîntătoare ale lui Dzeu?

Iacă aici cîteva reflecțiuni de ale poporului nostru, care mulțămeste lui Dzeu, că le-o trimis și lor oameni mai învățați, care să i scoată din nepăsarea de până acum și se le arate căile prevederii și a lucrurilor bune, cari duc la bunăstare și înaintare sigură, sau cel puțin îi ferește de pagube.

Luînd în samă pornirea poporului nostru de a intra în această Reuniune, fără de nici un alt îndemn, decît că el singur vede ori aude, că cutare sau cutare cunoscut a fost despăgubit, e un semn, care ne întărește mult în credință, că întocmirea „Reuniunii proprietarilor de vite din Orăștie“ cu despărțămintele ei din patrie, este bună și are un viitor de aur atît pentru sine cît și pentru poporul nostru agricultor.

Bistrița în 15 Oct. 1910.

Dr. G. Tripon, Pavel Tofan,
advocat. med. veterinar.

Legea nouă sanitara.

În cele mai multe adunări dela comitate (congregații) acum să desbat bugetele comunale (preliminarele de spese) pe anul 1911. Cu bucurie constatăm, că aceste bugete s'au ușurat cu o poziție, cu plata medicilor (a doftorilor) comunali și cercuali, deoarece după legea nouă, plățile medicilor le va plăti statul, iar comueele vor plăti d'aici înainte numai cheltuielile (paușalele) de călătorie și chiria locuințelor (banii de cortel a doftorilor). Bucuria asta însă, ca toate bucuriile, ce ne ajung în țara aceasta, nu ne este lăsată neturburată, căci vedem, că prin noua lege iar ni s'a ciontat, iar am fost despoiați de un drept, pe care după legea veche îl avusem. Și anume după legea veche pe medicul cercual îl alegeau comunele prin o comisiune compusă din delegați trimiși din partea reprezentanțelor comunale interesate.

După legea nouă însă comunele nu vor trimite în aceea comisiune alegătoare numai jumătate din totalitatea delegaților, iar cealaltă jumătate să va compune din delegați numiți de vicespanul comitatului. Președintele va fi vicespanul ori primpretorele (fisolgabîrăul) cercual. Din pățaniile trecutului știm noi cum și pe cine numește vicespanul ca delegat din partea sa!

Cum noi Românii nu suntem „coșeri patrioți“ vicespanul în loc

să trimită delegați pe cei, cari sunt interesați, de sigur va trimite pe atarile katolnai Katolnay Árpád ori atarele Kohn Zoltán. Cu felul acesta de alegere vom vedea ca mîne, că chiar și în cercurile cele mai românești nu să vor alege medici români, fără doar în lipsa altor concurenți.

Prin noua lege s'a deschis dar o nouă cărare, pe care vor năpădi în satele noastre slujbași, cari nu vor înțelege limba, durerea, poporului și încă ce slujbași: chemați să grijască de sănătatea și viața noastră!

Meseriașii noștri.

Meseriașii noștri, cu intrarea vremii de iarnă își rup cu plăcere din timp, ca adunîndu-se, să discute și mai ales să asculte prelegerile și sfaturile ce li-se dau prin fruntașii înțelegători despre rostul cel au meseriașii în viața noastră națională. Ședințe literare și prelegeri se țin aproape în fiecare săptămînă în Sibiu, în Blaj, în Orăștie, în Cluj. Mai nou să aud vești bune despre viața meseriașilor noștri din Mercurea, Sebeș, Turda și Bistrița.

În ajutorul meseriașilor din diferitele centre găsim în muncă neobosită mai ales pe dnii: Victor Tordășianu (Sibiu), Gavril Precup (Blaj), Adrian Cristea (Orăștie), Dr. G. Tripon și E. Chifa (Bistrița), N. Simulescu (Mercurea), I. Băilă și G. Tatar (Sebeșul săsesc), preotul Florian (Cluj), Dr. V. Moldovan (Turda), și alți cîți-va fruntași cu tragere de inimă.

Lăudăm această muncă a meseriașilor și îndrumătorilor lor și îi rugăm să cumpănească, oare nu e sosit timpul ca nizuințele sociale să fie întregite și cu nizuințe economice, în care un loc de frunte le-ar fi rezervat tovarășiiilor de procurare de materii prime și tovarășiiilor de valorizare pentru vinderea în comun a articulelor făcuți de meseriașii noștri. Cu aceste tovarășii am face un pas însemnat spre întărirea și chiar crearea industriei românești.

*

Scoală de meserii în Cîmpeni. Înainte cu ani de zile, în urma unui apel a dlui avocat Rubin Patița din Alba-Iulia, s'a pus temelie cu cîteva zeci de coroane la un fond pentru înființarea unei școli de meserii în orașelul Cîmpeni, din Munții Apuseni ai Ardealului.

După întiile dăni, lumea românească a uitat de acest fond și d'aceea dl avocat Patița stăruie acum cu un nou apel pentru întregirea fondului pentru școala de meserii din Cîmpeni. Fondul să administreză de Consistorul gr.-or. din Sibiu și aici sunt a să trimite și dăniile, cu care cei înțelegători vor să ducă înainte propunerea, ca să avem cu vremea o școală de meserii în Cîmpeni. Să ajute Dumnezeu!

Despre tovărășii.

Vorbire rostită cu prilegiul adunării gen. a „Asoc. pentru lit. și cult. poporului român“ a desp. Timișoara.

Dacă vom lua în mână o foaie românească de ori-ce fel, vom afla, că fiecare dintre aceste află câte o slăbiciune de a poporului nostru. Una află că stăm rău ce privește politica, alta găsește greșeala, că nu sprijinim industria și negoțul îndestul, toate arată că stăm rău pe terenul cultural, și îndeosebi pe cel economic. Intr'adevăr aceste arătări sunt în cea mai mare parte drepte. În împrejurările, în cari trăim noi Români, trebuie să punem greutatea de căpetenie pe dezvoltarea noastră întru luminarea minții și ridicarea în bunăstare. Asociațiunii, a cărei despărțămînt suntem fericiți a-l vedea azi întrunit în adunare aici, i-a venit partea leului în ridicarea poporului nostru la o treaptă mai înaltă de luminare și bunăstare.

Din prilejul acesta m'am hotărît să vă dau și eu, iubii țărani, puține îndrumări pentru propășirea voastră economică. Drept aceea vă voi vorbi despre un mijloc de luminare și ridicare în bunăstare, ce la noi Români dela sate e puțin cunoscut, adică despre *tovărășii*, sau însoțiri. Că despre acestea știm, că v'ar aduce foloase nenumărate!

Ce poate fi pricina, că nu am înaintat și nu înaintăm pe terenul economic în măsură dreaptă cu vecinii noștri? Noi să nu avem minte și prindere ca și cealaltă lume? și să nu vedem oare ce să petrece sub ochii noștri la alte neamuri? Credința mea e, că avem și minte și prindere pentru toate, ne-au lipsit însă povățuitorii buni în astfel de treburi.

Și dacă până acum am stat nepăsători, ne-am uitat cum să ridică alții economiceste, până au ajuns acolo, că ei cu organizația lor ne iau dinaintea noastră nu numai bogățiile, ci ne folosesc și altfel neștiința și slăbiciunile, — pe viitor avem datorința să punem capăt acestei stări de lucruri.

Pentru lecuirea acestui rău mai întâi de toate trebuie să căutăm, cari sunt piedecile cari stau în calea înaintării noastre economice? Ca să vă pot arăta lucrul acesta pe înțeles, voi face o asemănare între două comune, una nemțească din jurul nostru și una românească.

Ajunși într'un sat nemțesc mai nainte de toate îi vor bate la ochi casele curățate, curțile bine grijite, vite frumoase, regulă în alegospădăriei, mașini de tot soiul, ulițe par-

dosite cu cărămidă, toate vădind bunăstarea economică.

Ce face Neamțul, de stă el atît de mult înaintea noastră? Au făcut aceea, că aproape în toate satele sunt organizați prin tovarășii de tot felul, prin cari își cîștigă uneltele, sămînturile, banii și celelalte lucruri trebuincioase, ieftin, iar prisosul îl vînd nu prin neguțători unși cu toate unsoarele, ci de adreptul, cu prețuri bune. Au tovarășii de binefaceri, apoi pentru asigurarea rodului și animalelor, așa că nu-i bat așa tare perderile și pagubele! Viața lor este cum-pătată, nu aleargă după beuturi, cari să le iee mintea, sunt temători de Dzeu, și au simțul creștinesc de a să ajuta unul pe altul. De risipa pentru haine, mătăsuri și podoabe, să feresc. Iată taina înaintării lor în bunăstare!

Acum să vedem un sat de al nostru românesc! Infățisarea sărăcăcioasă a caselor noastre, curțile negrijite, nerînduială în ale gospodăriei, sunt tot atîtea semne cari arată sărăcia și sufletească și de avere... Te miri de lucrul ce îl îndeplinește săteanul nostru, căci dacă mergi în cîmp, îl vezi istovit de munca grea ce săvîrșește. Că-i hanic Românu nostru la lucru, și tot par'că e blăstăm al lui Dzeu, că nu dă înainte! Ne întrebăm toți ce poate fi pricina? E, că nu e stăpîn pe rodul muncii sale. Puteți voi munci decum să mijeste de ziuă până sara tîrziu și puteți aduna la casele voastre roade peste roade, dela Dzeu, dacă acel rod sunteți siliiți a-l vinde atunci cînd nu are preț, și dacă nu puteți și nu știți vinde cu preț rodul moșioarei voastre.

Să luăm de pildă comuna noastră Ghiroda. O parte din agonisala voastră trece în punga cămătarilor, a doua parte în lada birtășului, că nu să întîmplă un lucru mai de Doamne între doi Români, ca la sfîrșit să nu fie alvaluc (aldămaș). — A treia parte merge în zeciuiala mașinei de treierat străină, că noi nu avem; o altă parte în hambarele morarilor străini, cită vreme ați putea avea și voi o asemenea moară; apoi alții umplu crucer de crucer lădița neguștorilor străini, — și iarăș alții i-și iau drumul cătră băncile din oraș de unde nu mai este întoarcere!

În sfîrșit ce să zic de ceata neguștorilor de bucate, cari nu lucră alta decît pîndesc în chipul cel mai neomenos, cînd vă aflați în vre-o strămtoare, ca să vă poată trage pe sfoară mai ușor! De vom mai socoti banii risipiți pe hainele scumpe, veți înțelege pricina sărăciei noastre. Așa este mai fiecare sat din

jurul nostru. Dar la noi cătră toate aceste să mai adauge o altă nenorocire. Anume s'au pus arîndașii veniți cu gîndul de a stoarce cît numai să poate de pe voi, dindu-vă voauă cu 50—60 fl. jugărul, luat de ei în arîndă cu 23—15 fl. În chipul acesta voi ajungeți la pămînt numai pe lingă prețuri îndoite!

Acestea sunt împrejurările cari pricinuesc starea voastră în apoiată pe terenul economic. Și cînd facem socoată că toată truda și osteneala voastră trece în mâni străine, cînd fiecare vîntură-țară își poate face mendrele în dragă voie și la tot pașul vă prindeți în mreaja vîntătorilor de bani fără de inimă, atunci nu-i iertat să stăm cu mâinile în sîn, trebuie să ne dăm toată osteneala, ca aceste stări să fie delaturate cît mai îngrabă și cît mai temeinic.

Dar, — cu puteri singurate nu vom izbuti. Numai dacă ne vom înfrăți cu toții și cu puteri întovărășite vom duce lupta, putem răzbi. Duhul înfrățirii trebuie să se sălășluiască odată și în șirurile noastre, iar ura și pizma să piară, căci altcum toată munca zădarnică va fi. Pe duhul înfrățirii să întemeiază *tovărășiile* sau *însoțirile*, cele pătrunse de duhul curat al învățaturii că: „toți pentru unul și unul pentru toți“ Nu rîvna de îmbogățire a unora în paguba altora, ci dorul de *apărare* și ajutorare împrumutată este izvorul din care au răsărit tovarășii. Așa ființa tovarășilor este așezată pe temeuri creștinești! Ca să puteți înțelege mai ușor rostul lor, dau o pildă:

Intr'o comună să legătuesc, zicem 100 de inși, și înființază o însoțire pentru a-și asigura vitele pe caz de primejdie. Tovărășia aceasta primește și despăgubește vitele cornute, ca boi, vaci, ori și cai. Membrii acestei însoțiri să obligă a plăti o taxă anumită de înscriere, o taxă pe an și o taxă de fiecare cap de vită. La o pagubă întîmplată la un soț din tovarășie, bărbați anume aleși statoresc prețul pagubei și tovarășia o plătește. O tovarășie de asta scutește o comună de multele pagube, cari se ivesc acum tot mai mult între vitele plugariului.

Am atins acest soi de întovărășiri, pentru asigurarea vitelor, pentru-că știu că voi aici în Ghiroda vă ocupați întins cu economia vitelor. Fiind comuna aproape de oraș, să plătește bine economia cu ele. Bani mulți nu avem, iar mult-puținul cît ni-l'a dat Dzeu nu avem datină a-l duce la bancă să-l punem pe camătă și libelul primit apoi să-l aducem acasă și să-l păstrăm fără frică în puiul lăzii. Nu suntem croiți dela fire așa.

Puțini să vor afla de aceia între noi cari duc banii la bancă pe camătă. Cea mai mare parte îi așază în vite, ceea-ce de altfel nu putem tăgădui, faceți foarte bine. Dar ce să vezi? Unul păgubește cu vita sa, altuia i-să umflă de trifoi, la altul să întîmplă altă nenorocire, și toată munca și agonisala cîștigată cu greu este zădarnică. La împrut, împrumutul luat însă trebuie plătit. Ajutor nu este de nicăiri și nu unul ajunge acolo, că o astfel de nenorocire l'a răpus așa, că întreagă viața lui nu-și mai vine în fire! Și ca să iasă și scape din rele, trebuie să vîndă din averea sau moșioara moștenită dela părinți. Așadar *averea și agonisala* voastră cealaltă, e și ea pururea primejduită! În fața acestora ve-ți înțelege rostul unei tovarășii pentru asigurarea vitelor voastre, prin ce vă asigurați averea și agonisala voastră cîștigată cu mari greutate.

Înțeleg temerile și neîncrederea față de un „lucru nou“, și nici nu mă mir, căci sigur de multe-ori ve-ți fi fost trași pe sfoară. Dar dacă vă voi trage luarea aminte, că prin tovarășii roadele muncii voastre de peste an vor rămânea pe sama și folosul vostru, le veți îmbrătoșa pentru încunjurarea și celorlalte lipsuri, de cari numai Dzeu știe *cite avem!* Citi a-ți îndurat pagube numai la trierat în lipsa de o mașină bună și la timp. Citi simțiți lipsa altor mașini economice?

Toate lucrările de mintuire însă, le-am putea începe fără multă întîrziere, căci sprijinul din partea noastră nu va lipsi, numai voi să fiți pătrunși de însămnătatea acestui scop și se aveți îndemnul a lucra împreună. Uitați la viața albinelor, deși puterile lor sunt slabe, totuși prin o muncă înfrățită fac minuni.

Cred că vă voi fi lămurit îndestul despre folosul economic ce-l aduc tovarășii. Dar din folosul economic, mai răsar și alte bunătăți. Jertfele ce le aduceți pentru biserică și școală nu le veți mai simți în măsura de până acum. Indestulirea materială vă va îngădui a jertfi timp mai mult și pentru cercetarea sfintei biserici, unde încă primiți sfaturi, cari tind la ridicarea voastră morală. Din duhul sălășluit în organismul tovarășiei, veți înțelege menirea voastră creștinească.

Dar folosul cel mai însămnat prin înjghebarea tovarășilor l-ați aduce culturei noastre naționale, la care țintește și „Asociațiunea“. Este știut că bunăstarea dă înbold de a îmbrătoșa mai cu căldură cartea și învățatura. Popoarele cele mai luminate au cele mai multe

Dare de venit în România. Ministrul de finanțe al României dl Costinescu, a naintat camerii deputaților din București un plan de lege pentru darea după venit.

*

In comitatul Arad, după-ce boala de unghii și de gură a vitelor a încetat, — s'au slobozit toate târgurile, atît în Arad cît și în alte orașele și sate din comitatul Aradului.

*

Vitele din România. După cum am dat de știre, în România numai acum să fac încercări pentru înființarea așezămintului de asigurarea vitelor.

În România sunt peste tot 2 și jumătate milioane vite, între care cam 800 mii vaci de prăsilă.

Dacă socotim vitele una cu alta cu 100 coroane (în România sunt mai lesne vitele ca la noi) atunci frații noștri au material de asigurat de 200 până la 300 milioane franci.

Dacă din această bogăție numai a treia parte, cam 100 milioane franci va fi ferită de pagube prin asigurare, an de an să vor mîntui pentru avatul fraților noștri, sume de aproape 2 milioane!

Dumnezeu să le ajute!

— *ud de uru ob mabcor*

Restringerea măcinșului. Morile mari din Budapesta, cînd simțesc că altmînu nu pot apăsa și țesutele de bucate și nu pot ele să poruncească prețul grîului, — folosesc o apucătură puțin vrednică. Anume hotărăsc toate într'un gînd că nu mai macină zi de zi, ci numai cîteva zile pe săptămîină, ca așa să se grmădească bucatele și vinzătorii să le dea cu ori-ce preț.

Astfel dela 1 Ianuarie morile din Budapesta vor măcina numai 4 zile în săptămîină.

Așa i la noi țara plugărească cu stăpînii de bursă!

*

Pentru vite de prăsilă a fost luat în budgetul statului din anul acesta, suma de 3 și jumătate milioane coroane. Pentru viitor va fi luată suma de 4 și jumătate milioane coroane, din care cu a cincina parte să vor cumpăra și să vor împărți în cinste vite de prăsilă comunelor mai sărace.

Reprezentanțele comunelor noastre să-și ia rînd, ca și satele noastre să-și ia partea din ajutoarele aceste, făcute din banii țării întregi.

*

Plata băieșilor și a lucrătorilor de prin cohuri. După e socoteală (statistică) făcută de A. Wahner, în anul 1909 s'a plătit în țara noastră băieșilor și lucrătorilor de prin Cohuri suma de 69 milioane 300 mii coroane. Prețul materialului scos din băi (cărbuni, sare, piatră de fer, aur, etc.) a fost de 152 milioane 228 mii coroane. Prin urmare plata muncitorilor a fost aproape jumătate (45%) din întreg

prețul materialului. Una cu altă plata unui băieș s'a ridicat dela 3 cor. 08 fil din anii 1903—1907, la suma de 3 cor. 20 fileri pe zi. Peste tot au lucrat 70 mii bărbații, 1333 femei și 5112 copii.

Din sumele acestea mari de bani s'au împărțit și o mulțime de Români, care mînați de sărăcie au lucrat anul trecut în băile de oărbuni dela Petroșeni și Lupeni, în băile de sare din Uioara, Ocna Sibiului și Slatina, în băile de piatră de fer dela Ghelar, Anina și în alte locuri.

*

Tovărășii pentru asigurarea vitelor în Franța. În Franța de mult e recunoscută marea însemnatate economică a asigurării vitelor. Că asta așa este, ni-o dovedesc următorii numeri: În anul 1909 în Franța întregă au fost 7923 tovarășii pentru asigurarea vitelor, împărțite la mai multe centrale. Numărul membrilor la aceste tovarășii au fost de 427 mii 678. Vitele au fost asigurate în preț de 429 milioane 209 mii 667 franci (francul e ca și coroana noastră, cu ceva mai mic). Taxa de asigurare a fost 1% (1 coroană după suta de coroane) din care s'au putut acoperi pagubele.

La Reuniunea noastră taxa de asigurare încă să mișcă între 1 și 2%, cu toată grija puțină, ce o punem noi na creșterea și sănătatea vitelor.

— *no, po! n.*

Circulația vinului în Ungaria. Până la sfîrșitul lunii Octombrie a. c. mișcarea vinului în țara întregă a fost următoarea:

S'a trimis din țară în străinătate: 128 mii 516 hectolitri must, 641 mii 501 hectolitri vin în buți și 5 mii 793 hectolitri vin în sticle (în butelii).

În vremea asta s'a adus la noi din alte țări 10 mii 882 hectolitri must, 246 mii hectolitri vin în buți și 2 mii 318 hectolitri vin în butelii.

Mai mult vin s'a dus în Austria; în țară mai mult s'a adus din Italia.

*

Loterie de clasă în Turcia. Bancherul jidov din Breslau, Solomon a primit îngăduință pe 30 ani, ca să fericească Turcia cu loterie de clase — cum este și la noi spre batjucura muncii cinstite. Solomon plătește an de an statului turcesc suma de 75 mii fonți turcești, — ca arîndă pentru loterie.

*

Grădini de legumi și pomi pe lângă școale. Ministrul de agricultură a hotărît să susțină cu ajutorul comunelor grădini de acest fel, una la Orosháza și alta la Putnok.

Învățători anume învățați pentru grădinărit și pomărit, vor da școlariilor toate îndrumările de lipsă, ca ieșind în viață, să-și știe creia un nou izvor de venit.

Pilda bună ar trebui să o urmăm și noi, unde să poate, fie

din propriile noastre puteri, fie cu ajutor dela ministerul de agricultură, căci în urma urmelor aceste ajutoare să dau și din filerii Românilor plătitori de dări și de aruncuri.

*

Reuniunea germană de agricultură. Înainte cu 25 ani la stăruințele neobositului economist Max von Eith s'a alcătuit în Berlin Reuniunea germană de agricultură, care are cele mai mari merite pentru îndrumarea cuminte a plugăriei.

Temeiul pe care a fost ridicată această Reuniune a fost clădit din trei principii: 1. Politica n'are loc în Reuniune. 2. Să să respingă ori ce ajutor ori amestec al statului, și 3. Reuniunea să lucre în întreg imperiul german.

Cu acest temei, pe care l'a susținut munca neobosită a celor mai buni și mai înțelegători economiști germani, — Reuniunea aceasta ajunsă la jubileul său de 25 de ani de viață, — să poate mîneri cu 24 esposiții și cu o muncă aleasă în îndrumarea vieții agricole, și prin asta a întregii economii germane.

*

Puterea Polonilor. Știm că și bieții Poloni sufăr jugul prigonirilor din partea Nemților. Cercat-au apărarea cu armele, cercat-au cu politica și cu eluptarea drepturilor, ce li-să cad. Zi cu zi însă le scădea puterea și roade nu să arătau nici unde.

Au apucat atunci arma în tovărășirii, și cu o rețea de tovarășii întinsă peste satele polone, și-au făcut cel mai puternic zid de apărare și cel mai bun mijloc pentru întărirea și rezistența (impotrivirea) lor națională.

Zilele aceste a murit părintele aceștii mișcări, vrednicul preposit Wawrzyniak, care a lăsat în urmă sute de tovarășii polone, cu o centrală ce are azi capital de 4 milioane și depuneri de 30 milioane!

Cine așteaptă un indemn mai mare decît ni-l dă pilda asta și frumoasă și potrivită!

4 foi cu 6 coroane

nu să pot căpăta decît dela Orăștie!

Numai la Orăștie ies, ținîndu-se de-olaltă 4 foi românești, scrise anume pentru popor, foile:

„LIBERTATEA”,
„FOAIA INTERESANTĂ”,
„TOVARĂȘIA” și
„BOBĂRNACI”

— Toate aceste foi sunt așa scrise ca să fie înțelese și de cel din urmă țăran și potrivite cu priceperea lui! Vorbele înalte, domnești, sunt încunjurate ori tilcuite și pe înțelesul poporului.

„*Libertatea*” aduce știri din viața politică națională, întimplări de printre Români de pretutindeni, și știri din lumea mare, pilde luminate din viața altor popoare.

„*Foaia Interesantă*” spicuește ce află mai frumos și bun de citit pentru popor prin foi literare și prin cărți: poezii, nuvele, glume, poezii populare și pagini alese din trecutul neamului.

„*Tovărășia*” aduce sfaturi economice de tot felul și îndrumări pentru înființarea de tovarășii economice pe satele noastre, pentru înaintarea oamenilor în bunăstare. — Știrile dela „*Reuniunea proprietarilor de vite*” care asigură pe economi *contra pagubelor în vite*, numai în „*Tovărășia*” le puteți afla acurate!

„*Bobărnacii*” sunt foaie de glume și de petrecere! Cea mai bună oaie de acest fel.

Prețul foilor noastre pe anul viitor e următorul:

„LIBERTATEA” cu toate trei adausele sale: să dă pe un an cu 10 (zece) coroane.

Pentru America 3 dollari.

☞ **Cetitorilor noștri țărani, economi, le facem însă și pe viitor preț scăzut: lor le dăm cu numai 6 cor. pe an, toate 4 foile!**

— Iar cel-ce abonează pe o singură adresă, sub o legătură, dela 5 rînduri de foi în sus (5 abonamente, ori mai multe), le capătă cu *numai 5 coroane* rîndul de foi. Pentru 5 rînduri de foi, în loc de 30 coroane, va da numai 25 coroane pe anul întreg.

— Acei dintre cetitorii noștri țărani, cari nu ar dori a avea și noua foaie „*Bobărnaci*”, nu sunt siliți a o abona și pe ea. Aceia vor trimite ca și în trecut 5 cor. și vor primi celelalte 3 foi numai.

— Cei-ce vreau să aibă mai multe „*Foi Interesante*” decît „*Libertății*”, să trimită de fiecare „*Foaie Inter.*” ce vrea mai mult, încă cîte 1 cor. peste prețul „*Libertății*”.

— Tot așa cei-ce vreau să aibă mai mulți „*Bobărnaci*”, să trimită cîte 1 cor. de fiecare „*Bobărnac*” ce cere mai mult peste prețul celorlalte foi.

☞ **Rugăm cetiți aceste vestiri tuturor știutorilor de carte din comună și le arătați cele 4 foi ce ați primit.**